

Kirkko synnyttää eukaristian ja eukaristia synnyttää kirkon

Isä Andrea Ciucci

Paavillinen Elämän akatemia
Oulu, 24. maaliskuuta 2017

Piispat, pastorit, veljet ja sisaret Kristuksessa

Sisälläni sekoittuvat pelko ja kiittolisuus, kun astun eteenne tässä tärkeässä kirkollisessa kokoontumisessa. Mitä oikeastaan yksinkertainen milanolainen katolinen pappi, jonka englanninkielen ääntämyskään ei ole erityisen hienostunutta, voi lahjoittaa tämän maan uskonkertomukseen? Miten voin huolehtia ja ruokkia teidän haluanne olla mukana Suomen kristillisen yhteisön kasvussa tänään 21:llä vuosisadalla? Kuten aina tällaisissa tilanteissa, muistan sitä Herran lupausta, että hän antaa opetuslapsilleen satakertaisesti. Myös nyt minulla on suurenmoinen ja ansaitsematon armo löytää uusia veljiä ja sisaria ja yltäkylläisesti kohtaamisia. Niinpä Hänen sanojaan mukailleen yritän heittää verkkoja ja muutamia pohdintoja. Kiitän teitä jo etukäteen huomiostanne ja erityisesti ystävällisestä ja huomaavaisesta läsnäolostanne.

Tuon teille Paavillisen elämän akatemia johtajan, hänen ylhäisyytensä arkkipiispa Vincenzo Paglian terveiset ja anteeksipyyntö. Hänen piti olla tänään täällä lavalla, mutta San Salvadorin piispat saapuivat eilen Roomaan. He viimeistelevät hänen kanssaan pyhän messun aikana surmatun marttyyripiispa Oscar Romeron kanonisaatiota. Arkkipiispa Paglia kiittää sydämellisesti kutsustanne ja vakuuttaa rukoilevansa meidän puolestamme.

Aluksi: Kertomus

Miten sunnuntain messu rakentaa kristillistä yhteisöä? Tämä aihe on laaja ja sitä on pohdittu ja analysoitu monilta puolilta. Niinpä, ennemmin kuin että esittäisin perinpohjaisen yhteenvedon erilaisista kysymyksistä, ajattelin jakaa teidän kanssanne muutamia ajatuksia, joiden ajattelevan olevan erityisen tärkeitä nykyisessä tilanteessa. Ajatukset liittyvät kahteen keskeiseen seikkaan, jotka entinen teologian professorini muotoili: *Eukaristia synnyttää kirkon ja kirkko synnyttää eukaristian*.

Niinpä hyvänä eurooppalaisena postmodernistina aloitan kertomalla henkilökohtaisen tarinan, joka on tavallisuudessaan niin vaikuttava. Työskentelen toimistossa Vatikaanissa, mutta elän ja palvelen eräässä Rooman lähiöseurakunnassa. Joka sunnuntaiaamu noin 9.35 tulen kirkkotarhaan ja nautin siitä, kun näen uskovien tulevan klo 10.00 alkavaan messuun. Tervehdin ikääntyneitä, jotka tulevat hitaasti ja varhain löytääkseen mieli-istuinpaikkansa. Näen isän, joka pitää kädessä pientä poikaansa. Poika kantaa ylpeänä värityskirjaansa, jota hän aikoo värittää messun aikana. Kiinnitän huomiota äitiin; hymyilen, kun näen varhaisessa teini-ikässä olevien lasten kävelevän 20 metriä vanhempiensa jäljessä sen vuoksi, että he ovat nyt niin isoja. Tapaan laulajat, muusikot ja kuoripojat, jotka ovat ylpeitä päästessään palvelemaan. Toivotan tervetulleeksi hieman huolestuneet ja ikuisesti myöhässä olevat (Roomassa on aina ihmisiä, jotka tulevat myöhässä!). Katselen mielelläni jopa heitä, jotka seisovat etäällä. He eivät tule koskaan sisälle kirkkoon, mutta jollakin yllättävällä tavalla he ovat kuitenkin läsnä. Näin sunnuntain messu toimii. Tämä näytelmä toistuu viikko toisensa jälkeen. Tulen lohdulliselle mielelle.

Ne syyt, jotka kokoavat yhteen kaikki nämä ihmiset, ovat hyvin erilaisia. Tosiasiassa kylläkin heitä kokoontuu yhteen paljon vähemmän kuin vain 50 vuotta sitten. Se on tilanne ainakin suurissa Italian kaupungeissa, joissa n. 10 % kastetuista osallistuu messuun. Syyt, jotka kokoavat nämä ihmiset viettämään messua, ”synnyttämään eukaristian”, ovat siis hyvin erilaisia. Sosiologit, jotka yrittäisivät selittää niitä, tulisivat hulluiksi. Nyt kuitenkin haluaisin keskittyä siihen, mitä eukaristia tekee näille ihmisille ja mitä tapahtuu yhteisölle, joka kokoontuu tähän kohtaamiseen. Haluaisin esittää kolme vastausta.

Keskuksessa on Jeesuksen pääsiäinen

Sunnuntain messu sijoittaa joka viikko Jeesuksen pääsiäisen seurakunnan ja kaikkien sen jäsenten elämän keskipisteeseen. Siinä on kaikki! Kyse ei ole ideasta, arvojärjestelmästä, traditiosta tai eettisestä ideaalista. Ei, eukaristia on muistamista, joten se saa meidät muistelemaan (*riandare, sanamukaisesti ”palaamaan takaisin”*, suom. huom.), tuo meidät yhteen, keskittyy pääsiäisen mysteeriin, historialliseen tosiasiaan, joka on muuttanut historiaa ja joka tänäänkin muovaa historiaamme. Eukaristia sijoittaa Jeesuksen suurimman ja pysyvimmän teon yhteisön keskipisteeseen.

Eikä vain yksin näin. Jeesuksen pääsiäisen sisältö, hänen kuolemansa ja ylösnousemuksensa, on ilmainen ja ansaitsematon lahja, jota me emme olisi ehkä koskaan osanneet kuvitella. Siksi se kertoo meille, että eukaristia muovaa kristittyjen yhteisöä lahjaksi saadun rakkauden ympärille. Sitä rakkautta ei voi ostaa, ansaita tai omistaa. Sellaisena aikakautena, jolloin kaupallinen logiikka ei ainoastaan leviä yhteiskunnassa, vaan muodostaa myös persoonien välisten suhteiden dynamiikan ja jopa niiden itseymmärryksen, eukaristia on vallankumouksellinen tapahtuma, voimakas murtuma, joka tuo meidät yhteen ja yhdistää meidät lahjaksi saadun rakkauden avulla.

Nykyisessä Euroopassamme identiteetin ja kuulumisen kysymykset, jotka ehkä liian usein painettiin unohduksiin viimeksi kuluneina vuosikymmeninä, ovat tulossa taas muodikkaiksi. Näiden virtausten hedelmällinen esiin nostaminen edellyttää jatkuvaa ihmisen identiteetin sanoittamista ja siteiden solmimista. Sunnuntain messu muistuttaa meitä siitä, että meidän identiteettimme on Jumalan lasten identiteetti, sellaisten miesten ja naisten, jotka ovat rakastettuja ja jotka rakastavat täysin pyyteettömästi. Meidän jäsenyytemme tässä yhteisössä syntyy, säilyy ja saa ravintonsa Jeesuksen rististä, ei mistään voimankäytöstä eikä vaatimuksesta. Kristityt ovat maailmassa sitä varten, että he rakastavat ja palvelevat sitä, eivät valloittamassa sitä. Me emme hyväksy pahan rakenteita, jotka asettuvat vastakkain historian ja meidän sydäntemme kanssa. Me emme koskaan liittoudu niiden kanssa, sillä uskollisina Mestarille, joka on rakastanut meitä, me rakastamme syntisiä, huolehdimme heidän haavoistaan jopa siihen pisteeseen asti, että annamme henkemme heidän puolestaan. Uskon, että monilla niillä keskusteluilla, joita käydään kristillisestä identiteetistä tämän päivän Euroopassa, on vain vähän tekemistä sunnuntain messun kanssa.

Elämän rytmi

Toinen asia, jonka eukaristia vaikuttaa uskovassa ja yhteisössä on tämä: se antaa ajalle ja elämälle rytmin, jonka taustalla on Jeesuksen pääsiäinen. Kun vietämme yhdessä eukaristiaa joka sunnuntai, annamme pääsiäisen mysteerin muovata ja rakentaa aikaamme ja elämäämme. Sillä tavoin se antaa ajalle ja elämälle merkityksen ja syvyyden. Työn ja juhlan aika eivät vuorottele sellaisessa merkityksessä, jonka tavallisesti ymmärrämme nykyisin, kun etsimme jatkuvasti aikaa itsellemme. Ennemminkin ne punoutuvat yhteen. Toinen sekoittuu toiseen. Siten ne muodostavat uuden merkityksen. Kristillinen yhteisö kokoontuu joka sunnuntai viettämään eukaristiaa erityiseen paikkaan, jossa me juhlimme arjen ja juhlan, elämän ja kuoleman sekä ihmisen ja Jumalan välistä liittoa. Näin me olemme koko ajan tekemisissä ajan kahden suunnan eli muistamisen ja tulevaisuuteen katsomisen kanssa. Siksi on niin surullista katsella kristittyjen yhteisöjä, jotka ovat lukinneet itsensä sellaisiin sunnuntain menoihin kuin he olisivat teljettyinä linnoitukseen. Kuinka sääliittäviä ovatkaan sellaiset kristityt, jotka kuvittelevat muuttavansa historiaa vain pitäytymällä voimakkaasti omiin suunnitelmiinsa ilman, että he jatkuvasti muistaisivat sitä ainoaa tapahtumaa, joka tuo pelastuksen!

Jokaviikkoinen eukaristian vietto muovaa päivittäistä elämäämme, sillä se juurruttaa sen kertomukseen, joka pelastaa ja tarjoaa meille tulevaisuuden toivon. Tätä pohdiskelua olen kypsytellyt aikojen saatossa, koska se ei tarjoa hedelmiään nopeasti eikä edes hieman pidemmälläkään pohdiskelulla. Ajatelkaa kuitenkin sitä voimaa, jonka viikoittainen ehtoolliselle kokoontuminen antaa kymmenien vuosien, satojen vuosien ja tuhansien vuosien aikana. Melkein kahden vuosituhannen ajan meidän länsimaista aikaamme

on rytmittänyt Herran päivän muistaminen. Koko elämäni ajan olen käynyt – aivan kuten me kaikki – pyhässä messussa joka sunnuntai. Mikä kasvojen, sanojen ja tapojen rikkaus! Rikkaus kertyy asteittain ja huomaamatta. Nykyaikana, jota leimaa uskomaton ja usein sietämätön nopeus, eukaristia toimii seuraamalla *Fernand Braudelin*¹ mainitsemaa hedelmällistä ja perustavaa pitkän keston (*longue durée*) logiikkaa.

Jaettu vastuu

Onneksi ennemmin tai myöhemmin, saarnaajan puheliaisuudesta riippuen, messu päättyy. Tämä on siunaukseksi yhteisölle, koska elämää ei kaikista aloitteista ja aktiviteeteista huolimatta eletä kirkossa tai seurakunnan rakennuksissa. Kirkastusvuorikertomus, joka luetaan roomalaisessa liturgiassa aina paastonaikana², muistuttaa meitä siitä, että jokainen läheinen hetki Herran kanssa päättyy laskeutumiseen vuorelta hänen seurassaan sekä paluuseen itse kunkin arkisen elämän keskelle. Eukaristia antaa yhteisölle tarkoituksen, päämäärän sekä mission tarjoamalla meille pääsiäisen salaisuuden julistettavaksi ja jaettavaksi maailmalle.

Nykyisin monet kristilliset yhteisöt ovat väsyneitä ja pettyneitä, koska ne ovat täysin sitoutuneita usein tuloksettomaan työhön. Ne yrittävät ylläpitää käytäntöjä, traditioita tai jopa palveluksia, mutta unohtavat samalla, että Jeesus itse uskoi oppilailleen tehtävän julistaa pääsiäisen evankeliumia.

Eukaristia asettaa perustuksen ja rakentaa kristillistä yhteisöä. Se palauttaa sen jatkuvasti erityisen tehtävänsä äärelle, missioon, joka sille on uskottu. Eukaristia vapauttaa meidät vanhasta roinasta ja nostalgiaista. Se pakottaa meidät jatkuvasti tarkistamaan ja puhdistamaan projektejamme. Emmuksen tien kahden opetuslapsen todistuksen mukaan sen Jeesuksen läsnäolo, joka selittää kirjoituksia ja paljastaa itsensä kokonaan murtaessaan leipää, sytytti heidän sydämensä, uudisti heidän innostuksensa ja motivoi heidät palaamaan Jerusalemiin. Jerusalem oli kaupunki, joka oli ristiinnaulinnut heidän Mestarinsa, mutta josta ei sopinut paeta, vaan asettua sinne asumaan, jotta näky Valtakunnasta ei häviäisi.

Ajattelen, että tämä tarjoaa erityistä painoa sille, miksi tulisi keskittyä nuoriin, jotka ovat tänään niin täynnä monia asioita, mutta joilta puuttuvat syyt ja ihanteet, joita käyttää ja joiden vuoksi elää. Miksi nuoren pitäisi tänään olla aktiivinen kristillisessä yhteisössä, jota eivät sido enää yhteen ne sosiaaliset siteet, jotka ennen olivat kirkon jäsenyyden perusta? *Tule katsomaan uskomatonta näytelmää miehestä, joka kuolee rakkaudesta. Käytä koko elämäsi kertoen hänestä ystäville!* Voisiko tämä olla äärimmäinen synteesi jokaisen nuoren kristillisen kutsumuksen logiikasta?

Haluan yrittää kääntää kysymyksen ympäri tästä näkökohdasta ja tarjota kolme mahdollista tietä, joissa ehtoollisen viettäminen voisi näyttää kirkollisen vaikuttavuutensa. Tosiasiassa eukaristia synnyttää kirkon, jos kirkko synnyttää eukaristian. Käytän muutamaa kokemuksestani nousevaa esimerkkiä. Jätän teidän harkintaanne, miten ne voisivat olla hyödyksi, kun arvioitte omia kokemuksianne.

Kasvojen tie

Kansankirkon suuri riski on kadottaa ihmisten kasvot, nimet ja kertomukset. Meidän pitäisi olla huolestuneita siitä huomattavasta anonymiteetista, joka usein leimaa ehtoollista viettäviä yhteisöjämme (ainakin Italiassa, erityisesti suurissa kaupungeissa). Me emme voi silloin käyttää kirkollisissa kokoontumisissa sitä tietoa ihmisen elämästä, jota me olemme monesta syystä keränneet monilla elämän eri osa-alueilla. Emme voi käyttää sitä hyväksi, jotta osaisimme osoittaa huomiota jokaisen ihmisen elämän ainutlaatuisuuteen. Jumala kutsuu lapsiaan nimeltä. Hän tuntee jokaisen erikseen kohdusta lähtien. Entäpä me? Voimmeko kokoontua Herran ehtoolliselle tuntematta toisiamme nimeltä? Muistan suomalaista runoilijaa *Eeva Kilpeä*, joka kirjoitti:

*Meidän tulisi sanoa toisillemme,
ei anteeksi, kun tönäisin
vaan kiitos kun kosketit.*

Uskon, että monien pienten kristillisten yhteisöjen, mutta myös lahkoiksi revenneiden menestys johtuu täsmälleen siitä, että toinen ihminen tunnustetaan juuri sellaisena kuin hän on. Hänen henkilökohtainen tarinansa otetaan kiinnostuneena vastaan ja hänelle tarjotaan läheisyyttä, jolle on tunnusomaista todellinen ystävyys.

Ennen kuin kiinnitetään huomiota kutsumusten erilaisuuteen ja erilaisiin tehtäviin messussa (tällä tarkoitetaan yrityksiä luoda jokaiselle tunnustettu rooli työskennellä messussa), on minusta tärkeää suojella ja arvostaa jokaisen ihmisen ainutlaatuista persoonaa.

Yhteisön jäsenten todelliset kasvot voivat tulla näkyviin esimerkiksi siinä, että jokainen toivotetaan tervetulleeksi ennen palvelusta ja hyvästellään lähtiessä. Esirukouksessa käytetään ihmisten vapaita rukousaiheita ja keskitytään konkreettisiin asioihin sen sijaan, että mainittaisiin vain laajoja yleispäteviä aiheita ja vuoden mittaan kiinnitetään huomiota ihmisten erilaisiin armolahjoihin. Nämä ovat vain muutamia esimerkkejä siitä, miten yhteisön jäsenten todelliset kasvot voivat tulla näkyviin.

Olin äskettäin Nigeriassa. Sunnuntain messun aikana minut yllätti ehtoollisen jälkeinen tapa: ne, jotka halusivat erityisen siunauksen jonkin merkkitapahtuman muistoksi tai vaikean elämäntilanteen vuoksi, asettuivat jonoon messua johtavan papin eteen. He saivat hänen siunauksensa ja erityisen henkilökohtaisen huomion. Samaan aikaan seurakunta osallistui tapahtumaan laulaen (Hehän ovat afrikkalaisia!). Miksi me emme voisi muistaa messussa viikon syntymäpäiväsankareita? Italiassa me todella tarvitsemme jotain tällaista.

Haluaisin tässä yhteydessä mietiskellä hieman lasten läsnäoloa messussa. Se yksi niistä kysymyksistä, joiden parissa olen työskennellyt viime vuosina. Aivan kuten kaiken ikäiset osallistujat, myös nuorimmat on toivotettava henkilökohtaisesti tervetulleiksi eukaristiaa viettävään yhteisöön. Heidän erityisen tilanteensa vuoksi he vaativat erityistä huomiota.

Omakehtainen muisto selventää tätä. Kun olin lapsi, useilla sukulaisperheillä oli tapana kokoontua yhteen jouluaterialle. Erinäisistä syistä johtuen katettiin kaksi pöytää: yksi aikuisille ja toinen lapsille. Kun olin n. 11-12 –vuotias, aloin tärinästä, koska en voinut enää sietää istumista lasten pöydässä. Kuvitelkaa vain sitä joulua, jolloin viimein pääsin aikuisten pöytään. Ruoka ei herättänyt innostusta, aika mateli hitaasti ja keskustelu oli täydellisen tylsää, mutta olin viimeinkin iso!

Eukaristia on aikuisten opetuslasten ateria. Se on tarkoitettu aikuisille! Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lapset suljetaan ulkopuolelle, mutta heitä pitää saattaa aterialle ja tutustuttaa vaiheittain tähän käytäntöön. Olin hyvin vaikuttunut siitä, että teidän seurakunnissanne lapset saavat tulla ehtoolliselle vain vanhempiensa seurassa, kunnes he tietysti iässä juhlan jälkeen ovat kasvaneet tarpeeksi isoiksi osallistua Herran ehtoolliselle itsenäisesti. Sunnuntaimessut, jotka on omistettu kokonaan lapsille, ovat hyvin suosittuja Italiassa. Toisaalta ne tarjoavat mahdollisuuden keskittyä erityisesti lapsiin ajatellen vaikkapa kieltä sekä osallisuutta (70-luvulla Italian piispainkokous julkaisi jopa lapsille suunnatun messujärjestyksen). Toisaalta tällainen kuitenkin rikkoo messuun saapuneen perheiden yhtenäisyyden ja saattaa antaa jopa sellaisen vaikutelman, että messu on muiden seurakunnallisten aktiviteettien ja katekeesin lisäksi tarkoitettu vain lapsille. Elämme Italiassa keskellä draamaa, jonka lopputuloksena on ylettömästi inhimillisestä ja materiaalisesta panostuksesta huolimatta täydellinen epäonnistuminen. Meidän täytyy auttaa nuorimpia ymmärtämään, että Pyhä messu ei ole lasten, vaan aikuisten pöytä, joka on kasvavien lasten suuren täyttymyksen kohde. Kun tämä on sanottu, heidät täytyy toivottaa tervetulleiksi ja heidät täytyy huomata. Samalla heidät voidaan osallistaa erilaisten tehtävien sekä heille

sävelletyn musiikin ja lapsille ymmärrettävän kielen avulla. Koskaan ei saa kuitenkaan kadottaa kasvatuksellista näkyä ja päämäärää.

Leivän tie

Monista lapsia varten kirjoittamistani opetusteksteistä ja filosofian tutkielmistani huolimatta olen tullut kuuluisaksi julkaisemieni keittokirjojen ansiosta. Kirjat käsittelevät Raamatusta ja kirkon historiassa esiintyvää ruoanlaittoa. Vitsinä aloitettu työ kääntyi pian suureksi mahdollisuudeksi löytää ruoan teema Raamatusta, erityisesti evankeliumeista, sillä Jeesus teki monia tekoja ja sanoi tärkeitä sanoja juuri aterioiden aikana.

Eukaristian liturgisen viettämisen ritualisointi on varmastikin muodollisesti säilyttänyt yhteytensä ateriaan, mutta se on supistanut sen yksinkertaisimpaan mahdolliseen ilmaukseen. Se on tehnyt ateriasta käytännössä epäaidon. En tiedä, millaisia hostioita käytätte, mutta en koskaan voisi panna kotipöytäni niitä Pyhässä messussa leipänä käytettäviä mauttomia, värittömiä ja happamattomia vohveleita, jotka muistuttavat lautasliinan palasia. Puhumattakaan siitä ongelmasta (koska minun mielestäni se on todellinen ongelma), että me katolilaiset jaamme uskovien ehtoollisella vain leipää, emme viiniä. Nykyisin tämä johtuu kuitenkin enemmän käytännöllisistä kuin teologisista syistä. Messuistamme, illallisesta on usein jäljellä pelkkä nimi. Kuitenkaan juhlaolttuvuuden uudestaan löytäminen ei ainakaan vähentäisi jumalanpalveluksen elävyyttä.

Ruoka yli kaiken, leipä ja viini, ilmentävät ja konkretisoivat vertaansa vailla olevaa materiaalisuutta ja väistämätöntä historiallisuutta. Eukaristia – olen pahoillani näin sanoessani – ei ole enkelten leipää, vaan ruokaa ihmisille, jotka ovat lihaa ja verta. Se herättää kokemuksen nälästä ja janosta. Se kuuluu halujen ja intohimojen alueelle kuten Elämän leivästä käyty keskustelu Jeesuksen ja samarialaisen naisen kanssa meille opettaa Johanneksen evankeliumin 6. luvussa. Ateria, jolla murretaan herkullista happamatonta leipää ja jaetaan hyvää viiniä, puhui minun mielestäni merkityksellisemmällä tavalla tämän ajan ihmisille. Miten voisimmekaan kitsastella viinin kanssa Jeesuksen Galilean Kaanassa tekemän ihmeen jälkeen?

Toiseksi ruokapöytä sisältää ajatuksen siitä, että kiinnitämme huomiota ja olemme kiinnostuneita pöytäkumppaneistamme. Emme koskaan kutsu taloon tulevaa vierasta huolimattomasti katettuun ja sekasotkaiseen pöytään. Meillä kaikilla on keittiössämme hienoa astiasto juhlapäiviä varten. Paikkojen ja jälkien siistiminen sekä niiden konkreettinen kaunistaminen symboliikan riisumisen sijasta olisivat arvokkaita työkaluja etenemisessä sellaiseen viisaaseen suuntaan. Se ei vähentäisi jumalanpalveluksen arvoa, mutta antaisi jokaiselle kokemuksen tervetulleeksi ja arvostetuksi tulemisesta.

Lopuksi, pöydässä opitaan monia asioita:

1. Ihminen huomaa, että aina on olemassa joku, joka välittää hänestä ja valmistaa ruoan monta kertaa päivässä (missä lapsi oppiikaan, että perhe on yli kaiken se paikka, jossa solmitaan pysyviä ja luotettavia emotionaalisia ihmissuhteita?).
2. Pöytä on paikka, johon kuuluvat perinteiset tavat, kieli ja tuoksut sekä maut, jotka kertovat tarinoita sekä välittävät perinteitä ja viisautta (tässä mielessä Seder, juutalainen pääsiäisateria on vertauskuvallinen välittäessään kertomusta Jumalan työstä, kun hän vapautti Israelin lapset).
3. Ihminen oppii ruokapöydässä, että hänellä on erityinen paikkansa ja että kaikki istuvat omine erityisyyksineen ja vastuineen saman pöydän ääressä. (Eikö erilaisten liturgisten tehtävien ja niihin viittaavien symbolien tarkoitus ole juuri luonnehtia tätä?)

Olen pahoillani, että olen puhunut niin pitkään yksityiskohdista, mutta uskon todella, että Jeesuksen päätös kytkeä muistonsa tähän ”gastronomiaan” antaa meille tänään ehkä enemmän kuin koskaan sellaisia vertauskuvia, joita voisimme ja meidän pitäisi käyttää kokonaan hyväksi.

Sunnuntain tie

Jos on olemassa jokin konkreettinen valinta, joka minun mielestäni tarjoaa tilan palauttaa seurakunnan jumalanpalvelus eläväksi, se on se, että Pyhä messu otetaan uudestaan käyttöön ajatellen koko Herran päivän kokonaisuutta. Se on ensimmäinen alue, jossa liturgisen ja eletyn elämän välinen jännite täytyisi sanoittaa uudestaan.

Keisari Diocletianuksen toimeenpanemissa vainoissa joukkomurhattiin Abitinaens kaupungissa 49 marttyyria vuonna 303. Kun heitä kuulusteltiin laittomasta kokoontumisesta syytettynä, he julistivat: *”sine Dominico non possumus”* – emme voi elää ilman sunnuntaita. On kiinnostavaa, että he eivät sanoneet: ilman *eukaristiaa*, vaan ilman *sunnuntaita*, toisin sanoen, ilman kokoontumista, ilman sen erityisen tilan ja ajan jakamista, missä pääsiäisen muistaminen ja eukaristia löytävät oikean paikkansa.

Pyhä messu voi todella osoittaa voimansa yhteisön rakentamisessa, jos se asetetaan sellaiseen laajempaan aikaan, missä veljelliset suhteet kasvavat, missä ruokapöytä joskus jaetaan, missä aina kiinnitetään huomiota kaikkein köyhimpiin, minne ihmiset toivotetaan aina tervetulleeksi ja missä todella opitaan tuntemaan jokainen nimeltä. Yhteisön aika on rakennettu ja muodostettu eukaristian muotoiseksi. Jotta voisimme pelastaa sunnuntain yhteisöllisen luonteen, olen vakuuttunut, että ainakin Italiassa meidän täytyy radikaalisti vähentää sunnuntaina vietettävien messujen määrää ja joissakin paikoissa jopa jumalanpalveluspaikkoja. Tämä on yksi niistä valinnoista, jotka parhaiten osoittavat, miten kirkon täytyy ymmärtää asemansa jälkikristillisenä aikana.

Pyhä Paavali kuitenkin muistuttaa meitä, että kokemus Herran päivän viettämisestä ei ole vain strateginen keino parantaa yhteisön elämää. Ensimmäisessä kirjeessään korinttilaisille hän moittii vahvasti seurakuntaa. Paavali menee jopa niin pitkälle, että hän viittaa siihen, että heidän osallistumisensa eukaristiaan ei olekaan mahdollisuus pelastukseen, vaan syy tuomioon. Hän viittaa juuri siihen tosiasiaan, että seurakunta ei onnistu elämään veljellisessä yhteydessä, joka johdonmukaisesti edeltää eukaristiaa. Paavali kirjoittaa: *”toinen on nälissään ja toinen juovuksissa”* (1. Kor. 11:21). Kysymys Herran päivästä nostaa vakavasti esiin kysymyksen yhteisön elämän laadusta. Se antaa oikean kuvan ja näyttää todellisen kasvun sekä paljastaa ulkokultaisuuden houkutuksen, joka on aina läsnä jumalanpalveluksen viettämisessä. *”Tuollaistako paastoa minä teiltä odotan, tuollaista itsenne kurittamisen päivää? Sitäkö, että te riiputatte päätänne kuin rannan ruoko, pukeudutte säkkivaatteeseen, makaatte maan tomussa, sitäkö te kutsutte paastoksi, Herran mielen mukaiseksi päiväksi? Toisenlaista paastoa minä odotan: että vapautat syyttömät kahleista, irrotat ikeen hihnat ja vapautat sorretut, että murskaat kaikki ikeet, murrat leipää nälkäiselle, avaat kotisi kodittomalle, vaatetat alastoman, kun hänet näet, etkä karttele apua tarvitsevaa veljeäsi.”* (Jes. 58: 5-7)

Olen pahoillani, että olen lainannut niin pitkästi Jesajaa, mutta uskon, että meidän pitäisi usein kuunnella noita sanoja ja ehdottomasti aina, kun mietimme seurakuntiemme jumalanpalveluskäytäntöjä.

Dietrich Bonhoeffer yhtyy paavalilaiseen kritiikkiin kirjassaan ”Yhteinen elämä”⁷, mutta hän edellyttää silti pidempää keskinäistä jakamista, jolla yhteisön täytyy takoa perustakseen eukaristinen avain. *Vasta sen jälkeen, kun yhteisö on saanut ravintoa ja voimaa ikuisen elämän sanasta, se kerääntyy ruokapöytään, ottamaan Jumalalta vastaan maallista leipää tätä ruumiillista elämää varten... Siitä alkaen kun Jeesus Kristus istui ruoka pöytään hänen opetuslastensa kanssa, on hänen seurakuntansa pöytäyhteisö ollut hänen läsnäolonsa siunaama... Ateriyhteyteen kuuluu juhailo.*

Lopuksi

Rakkaat veljet ja sisaret, nämä sanat saavat minut kuitenkin lopuksi surulliseksi. Olemme tänään kokoontuneet pohtimaan eukaristiaa ja sitä, miten leivän murtaminen rakentaa yhteistä kristillistä yhteisöä. Olen tuntenut, että olette kuunnelleet ja että olette toivottaneet minut kiintymyksellä ja tarkkavaisuudella

tervetulleeksi. Siitä haluan uudestaan kiittää teitä sydämellisesti. Kuitenkaan emme voi tänään viettää eukaristiaa yhdessä ja se surettaa minua syvästi. Luulen, että monia kristillisen kokemuksen ulkopuolelta tulevia järkyttää se, että ihmiset, jotka kutsuvat toisiaan veljiksi ja sisariksi, eivät voi jakaa keskenään samaa pöytää. Miten voin ja miten me voimme iloita ja olla kiitollisia ystävyystämme, jos emme voi juhlistaa sitä viettämällä Herran pääsiäisen muistoa yhdessä?

En ole hyvä ekumeenisten kysymysten asiantuntija enkä osallistu usein erilaisten kristillisten tunnustuskuntien välisiin tilaisuuksiin, mutta tänään teidän kasvonne, nimenne ja ystävyystenne kertovat minulle, että emme voi odottaa enää kauan. Emme voi viivyttää tekemästä sitä, mitä me jo voimme tehdä yhdessä ja meidän täytyy työskennellä kovasti, jotta yhteytemme olisi pian täydellinen.

Se, että voimme viettää mesua ja antaa eukaristian tulla todelliseksi yhteyden paikaksi, ei ole vain teologinen kysymys. Se koskettaa meidän ystävyystämme.

Suomentanut italiasta ja englannista: Kari Tirola

¹ Fernand Braudel (1902 -1985), ranskalainen historioitsija (suom. huom.)

² Suomen kirkossa se luetaan kirkastussunnuntaina. (suom. huom.)

³ Tarkoitetaan luonnollisesti kirkkomme konfirmaatiota, jolla on kuitenkin katolisessa kirkossa hieman eri merkitys. (suom. huom.)

⁴ Ehtoollisleipä (suom. huom.)

⁵ Roomalainen kaupunki Pohjois-Afrikan rannikolla (suom. huom.)

⁶ Tässä viitataan siihen, että Italian kirkoissa vietetään vähintään yksi messu joka päivä, sunnuntaisin useampia. Tällöin messuun kokoontuu eri aikoina erilaisia ihmisiä, mutta yksi yhteinen messu puuttuu. (suom. huom.)

⁷ Dietrich Bonhoeffer: *Yhteinen elämä*, suom. Anna-Maija Raittila. Saarijärvi 1987.